

SXEDIO.86E

6.9.1935: Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΣΕΡ ΡΙΤΣΜΟΝΤ ΠΑΛΜΕΡ ΘΕΤΕΙ ΥΠΟ ΤΟΝ ΑΠΟΛΥΤΟ ΕΛΕΓΧΟ ΤΟΥ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΕΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΜΕΤΑΤΡΕΠΟΝΤΑΣ ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑ

Ενας άλλος τομέας τον οποίο ο Κυβερνήτης της Κύπρου Σερ Ρίτςμοντ Πάλμερ και οι προκάτοχοι του μετά την έκρηξη των Οκτωβριανών επιδίωξαν να θέσουν υπό τον έλεγχο τους ήταν η Παιδεία.

Στόχος τους ήταν να αφαιρέσουν τον φιλελληνισμό των Κυπρίων και κάθε δεσμό με την ελληνική επικράτεια και με κάθε τι που αφορούσε την Ελλάδα.

Το ότι η Παιδεία τέθηκε απόλυτα υπό τον έλεγχο της τοπικής Κυβέρνησης το παραδεχόταν και η επίσημη Κυβέρνηση, η οποία σε μια από τις πολλές εκθέσεις της για την Εκπαίδευση κατά τα χρόνια **1932-33** ανέφερε:

"Ο Νόμος του **1933**, ο οποίος δύναται να θεωρηθή ως φυσική εξέλιξις του Νόμου του **1929** καθιστά τον Κυβερνήτην κέντρον πάσης εκπαιδευτικής εξουσίας, προνοών διά την ύπαρξιν διοριζομένων Εκπαιδευτικών Συμβουλίων με δικαίωμα να ελέγχουν την κατά πόλεις και χωρία σχολικήν φορολογίαν και με συμβουλευτικήν εξουσίαν επί όλων των ζητημάτων των εχόντων σχέσιν με την στοιχειώδη εκπαίδευσιν.

Εκ των κυριωτέρων εξουσιών αίτινες εδόθησαν εις τον Κυβερνήτην διά του Νόμου του **1933**, είναι ο καθορισμός των σχολικών βιβλίων τα αναλυτικά προγράμματα, ο καθορισμός των σχολικών εορτών και διακοπών, ο διορισμός των μελών των Εκπαιδευτικών Συμβουλίων και των σχολικών εφορειών των πόλεων και ο τελικός οικονομικός έλεγχος των Εκπαιδευτικών ταμείων.

Και υπό το κράτος του νέου Νόμου διειτηρήθησαν τα Εκπαιδευτικά Συμβούλια, αλλά αι λειτουργίαι αυτών είναι κυρίως συμβουλευτικά.

Χωρικά επιτροπαί αποτελούμεναι από τον

Μουχτάρην του χωρίου και τέσσερις αζάδες, έχουν την γενικήν επιστάσιαν επί των σχολείων των χωρών και εν μέρει καθήκον επιβλέψεως και διατηρήσεως εις καλήν κατάστασιν των σχολικών κτιρίων και επιπλώσεις, διά τα οποία καταρτίζουν προϋπολογισμούς κατ' έτος, καλούνται υπό την έγκρισιν του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου.

Προκειμένου περί Ορθοδόξων Χριστιανικών σχολείων, η Χωριτική Επιτροπή καταμερίζει το ποσόν, το οποίον καθορίζεται υπό του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου μεταξύ της εκκλησίας ή των εκκλησιών και των κατοίκων του χωρίου, αναλόγως και των μέσων ενός εκάστου εξ αυτών, προκειμένου δε περί Μουσουλμανικών σχολείων, των οποίων η περιουσία αποτελείται κυρίως από γαίας, προστίθεται προς κάλυψιν των εν λόγω αναγκών εις τον φόρον διαιτησίας γαιών, ποσόν τι επί τοις εκατόν. Το οποίον τούτο εισπράττεται μετά της συνήθους κυβερνητικής φορολογίας και καταβάλλεται εις τα Εκπαιδευτικά ταμεία, από τα οποία επίσης γίνονται δάνεια και παραχωρήσεις διά σχολικά κτίρια κλπ. Τα χρεωλύσια των δανείων τούτων περιλαμβάνονται εις τους προϋπολογισμούς των χωρών.

Εις τας πόλεις τα καθήκοντα των χωριτικών επιτροπών εκπληρούν σχολικάί εφορείαι απατελούμεναι από μέλη *ex officio* και μέλη διοριζόμενα υπό του Κυβερνήτου.

Τα αναλυτικά προγράμματα, τα οριζόμενα υπό των εκπαιδευτικών συμβουλίων συμφώνως προς τους παλαιούς νόμους, οίτινες ηκυρώθησαν κατά το 1923 ως και η όλη οργάνωσις των σχολείων εβασίζοντο επί των εν Ελλάδι και Τουρκία ισχυόντων αναλυτικών προγραμμάτων με ολίγας παραλλαγάς, ώστε να συμβαδίζουν με τας τοπικάς ανάγκας. Τα προγράμματα ταύτα ήταν μάλλον θεωρητικά παρά πρακτικά.

Ἡ μέθοδοι διδασκαλίας ήσαν ωσαύτως παλαιαί και απέβλεπον εις το να κάμουν τους μαθητάς να αποστηθίζουν το περιεχόμενον των βιβλίων. Το αναλυτικόν πρόγραμμα ώριζεν αγγλικά και Τουρκικά

μαθήματα (περιλαμβανομένης αναγνώσεως, γραφής και στοιχειώδους γραμματικής), θρησκευτικήν Ιστορίαν (περιλαμβανομένης της Ιστορίας της Εκκλησίας της Κύπρου), Ιστορίαν και Γεωγραφίαν κυρίως της Ελλάδος και της Τουρκίας, Φυσικήν Ιστορίαν, Αριθμητικήν, Ιχνογραφίαν, Χειροτεχνίαν, Ωδικήν κλπ. Επίσης Φυσικά, Χημείαν και Γεωμετρίαν εις τα ελληνικά και μαθήματα Πολιτικής Αγωγής και Υγιεινής εις τα τουρκικά σχολεία. Εννοείται ότι μερικά εκ των μαθημάτων τούτων εδιδάσκοντο μάλλον εν γενικαίς γραμμαίς.

Η διδασκαλία εις τα διάφορα σχολεία γίνεται εις την μητρικήν γλώσσαν των μαθητών. Εις τα δύο Εβραϊκά σχολεία γίνεται εις την αγγλικήν, εις δε τα καθολικά κυρίως εις την γαλλικήν. Μία πλήρης σχολική εβδομάς αποτελείται από **24** ώρας.

Διά της Ιδρύσεως σχολείων και του διορισμού διδασκάλων εις αγροτικούς συνοικισμούς και διά της υποβοηθήσεως των Τοπικών Επιτροπών εις το να ιδρύσουν νέα σχολικά κτίρια, το Γραφείον της Παιδείας απέβλεπεν εις το να διανοίξη τον δρόμον προς την υποχρεωτικήν εκπαίδευσιν. Περί αυτής προνοεί ο κατά το **1933** θεσπισθείς Νόμος του οποίου αι σχετικά διατάξεις θα τεθούν βαθμιαίως εν ισχύι.

Κατά το έτος της κατοχής το μόνον σχολείον μέσης εκπαιδεύσεως εις την νήσον ήτο το τουρκικόν σχολείον Ρουσδή διά τους Οθωμανόπαιδας Λευκωσίας, όπερ διετέλει υπό τον έλεγχον της τουρκικής Κυβερνήσεως. Το σχολείον τούτο παρέλαβεν η Βρετανική Κυβέρνησις μετονομασθέν εις Ινταντί. Σήμερον είναι πλήρες Λύκειον, αναγνωρισμένον ως τοιούτον υπό της τουρκικής Κυβερνήσεως και ανταποκρινόμενον προς τας απαιτήσεις των Λυκείων της τουρκικής Δημοκρατίας. Οι εξ αυτού αποφοιτώντες γίνονται δεκτοί εις τα Πανεπιστήμια της Τουρκίας άνευ περαιτέρω εξετάσεων. Από του **1905** διά νομοθεσίας το Τουρκικόν τούτο Λύκειον ετέθη υπό τον έλεγχον σώματος αντιπροσωπεύοντος την Κυβέρνησιν, το Εβκάφ και την τουρκικήν κοινότητα. Το αυτό σώμα

διευθύνει την ανωτέραν σχολήν (θηλέων) Βικτωρίας ιδρυθείσαν τω **1901** εις μνήμην της Βασιλίσσης Βικτωρίας. Αμφότερα τα σχολεία ταύτα επιχορηγούνται από την Κυβέρνησιν."

Στην έκθεση γινόταν επίσης λόγος για το Παγκύπριο Γυμνάσιο της Λευκωσίας και τα Γυμνάσια των άλλων πόλεων, όπως του Παγκυπρίου Εμπορικού Λυκείου Λάρνακας, των Ανωτέρων σχολών των κωμοπόλεων, των Ιδιωτικών Σχολών δηλαδή της Αγγλικής Σχολής Λευκωσίας, της Αμερικανικής Ακαδημίας Λάρνακας, της Σχολής Μιτσή Λεμύθου και της Σχολής Σαμουήλ.

Κατά την έκθεση, το μειονέκτημα των σχολείων Μέσης Παιδείας είναι ότι παρέδιδαν στην κοινωνία αποφοίτους με επαγγελματικές και άλλες επιδιώξεις περισσότερους από εκείνους που είχε ανάγκη η νήσος.

Προστίθετο στην έκθεση:

" Το προσωπικόν του Γραφείου της Παιδείας το **1933-34** υπήρξε το ακόλουθον:

J.R. Cullen, Διευθυντής της Παιδείας, **R.N. Henry**

Βοηθός Διευθυντής της Παιδείας, **I. Χακκή**, Επιθεωρητής, **M. Μουχετίν** Βοηθός Επιθεωρητής, **X. Φικρή** και **A. Ριζά** Ιμπραχίμι Υποεπιθεωρηταί, **K.N. Χριστοδουλίδης**, Επιθεωρητής, **Σ. Μ. Αθανασιάδης** και **H. X. Λάσσο** Βοηθοί Επιθεωρηταί, **K. X. Λάππας**, **A. Νικολαΐδης**, **M. A. Ανδρόνικος** και **M. Ζαννετίδης**, Υποεπιθεωρηταί και **Θ. Κοιλαράς**, Επιθεωρητής σχολικών κτιρίων.

Η δαπάνη της στοιχειώδους εκπαίδευσεως το μεν **1931** ανήλθεν εις λ. **107.929**, το δε **1932** εις λ.**110,313** και το **1933** εις λ.**109,666**. Αι κατά το **1933** κυβερνητικάί χορηγήσεις προς την Μέσην Παιδείαν ανήλθον εις λ. **6,081**. Το σύνολον της δαπάνης διά την εν Κύπρω Παιδείαν ανήλθεν εις λ. **172,924**, ήτοι κατά κεφαλήν επί του όλου πληθυσμού της νήσου. Εκ του ποσού τούτου **7** σελ. και **1** πένα κατά κεφαλήν ελήφθησαν εκ των προσόδων της αποικίας.

Ο Αριθμος των μαθητών, οι οποίοι εφοίτησαν εις

τα σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσεως κατά το **1932-33** έχει ως ακολούθως: Άρρενες χριστιανοί Ορθόδοξοι **25.393**, Μωαμεθανοί **6,456** και άλλων θρησκειμάτων **592**, ήτοι εν όλω **32,441** κοράσια και **19,124** εκ των Ορθοδόξων, **4,455** εκ των Μωαμεθανίδων και **667** των άλλων θρησκειμάτων ήτοι εν όλω **24,236**.

Οι ανωτέρω αριθμοί εμφαίνουν αύξησιν εν σχέσει με το προηγούμενο σχολικό έτος (**1931-32**) **1,647** αρρέων και **3,667** θηλέων.

Κατά την αρχήν του έτους **1932-33** ιερείς, οι οποίοι εχρησιμοποιούντο ως προσωρινοί διδάσκαλοι δεν επαναδιωρίσθησαν. Ειδική πρόνοια προς παροχήν φιλοδωρημάτων εις αυτούς έγινε εν τω νέον περί στοιχειώδους Παιδείας Νόμον".

Στις **6** Σεπτεμβρίου **1935** ο Κυβερνήτης Πάλμερ έπαιρνε ακόμη ένα μέτρο εναντίον της Παιδείας (Νόμος **25** του **1935** περί Μέσης Παιδείας.

Στόχος του νέου Νόμου όπως αναφερόταν στην αιτιολογική έκθεση ήταν "όπως η Κυβέρνησις διευθύνη γενικώς πάσαν την εκπαιδευτικήν πολιτικήν της νήσου και ασκή εποπτείαν επί πάντων των εν αυτή εκαιδευτικών ιδρυμάτων".

Λεπτομέρειες του Νόμου έδωσε η εφημερίδα "Ελευθερία" στις **7** του ίδιου μήνα:

"Δυνάμει του Νόμου τούτου θα τηρήται εις το γραφείον του διευθυντού της Παιδείας Μητρώον σχολείων Μέσης Παιδείας, εν ω θα καταγράφωνται όλα τα σχολεία άτινα θα λειτουργούν υπό τας προνοίας του Νόμου. Εντός ενός μηνός αφ' ης ημέρας θέλει τεθή εις εφαρμογήν ο Νόμος περί Μέσης Παιδείας το διευθύνον οιονδήποτε σχολείον Μ. Παιδείας σώμα οφείλει να υποβάλη αίτησιν όπως εγγραφή εις το Μητρώον το υπό τη διεύθυνσιν του σχολείου, εκτός εάν εν τω μεταξύ ήθελε λάβει ειδοποίησιν παρά του διευθυντού της Παιδείας, ότι το εν λόγω σχολείον έπαυσεν υπάρχον. Διευθύνον σώμα διά τα ελληνικά χριστιανικά σχολεία εις τας πόλεις Λευκωσίαν, Λάρνακα και Σκάλαν, Λεμεσό, Αμμόχωστον και Βαρώσια, Κτήμα και Πάφον, και Κυρήνειαν θα είναι η οικεία

σχολική εφορεία, ως αυτή έχει συσταθή δυνάμει του περί στοιχειώδους Παιδείας νόμου του 1933 ή οιοδήποτε μεταγενεστέρου Νόμου.

Ουδέν σχολείον Μ. Παιδείας, όπερ δεν θα υφίστατο καθ' ην ημέραν ήθελε τεθή εις εφαρμογήν, ο νέος Νόμος, θα δύναται ν' ανοίξη τας πύλας του και λειτουργήση, εάν δεν ήθελε εγγραφή εν τω μητρώω δυνάμει των προνοιών του Νόμου. Πάσα αίτησις προς εγγραφήν σχολείου Μ. Παιδείας εν τω μητρώω δέον να γίνεται εγγράφως υπό του διευθύνοντος σώματος και να υποβάλλεται εις τον διευθυντήν της Παιδείας, οφείλει δε να περιέχη πληροφορίας αφορώσας:

1). Την σύνθεσιν και τον τρόπον του διορισμού ή της εκλογής των μελών του διευθύνοντος σώματος.

2). Το αναλυτικόν πρόγραμμα και τα εν χρήσει βιβλία.

3). Τα ονόματα, εθνικότητα, προσόντα, μισθούς, όρους διορισμού και καθήκοντα των εν τω σχολείω διωρισμένων διδασκάλων (καθηγητών).

4). Τους οικονομικούς πόρους τους οποίους διαθέτει το διευθύνον σώμα, και

5). Οιασδήποτε άλλας πληροφορίας αίτινες θα εζητούντο εκάστοτε.

Ουδέν σχολείον Μ. Παιδείας θα εγγράφεται εν τω Μητρώω, εάν ο Διευθυντής της Παιδείας δεν ήθελεν ικανοποιηθή:

1). Οτι το διευθύνον σώμα αποτελείται εκ προσώπων εχόντων γνώσιν και ενδιαφέρον διά την Μ. Παιδείαν και ότι εν γένει είναι κατάλληλα διά τοιούτον αξίωμα,

2). Οτι το σχολικόν κτίριον είναι κατάλληλον και επαρκές υπό έποψιν χώρου, αερισμού, φωτισμού και υγιεινής,

3). Οτι είναι επαρκής ο αριθμός των διδασκόντων,

4). Οτι είναι ευλόγως επαρκείς οι υπάρχοντες οικονομικοί πόροι διά την ίδρυσιν και συντήρησιν του σχολείου, και

5). Οτι υπάρχει εύλογος ανάγκη, όπως υφίσταται και λειτουργή εν πόλει ή χωρίω τινί σχολείω Μέσης Παιδείας, με τον εν τη αιτήσει αναφερόμενον εκπαιδευτικόν σκοπόν.

Εάν ο Διευθυντής της Παιδείας ήθελεν αρνηθή να εγγράψη εν τω Μητρώω σχολείον τι, το διευθύνον αυτό σώμα δύναται εντός 14 ημερών, αφ' ης ήθελε λάβει γνώσιν της αρνήσεως, να υποβάλη το ζήτημα εις τον Κυβερνήτην εν Συμβουλίω, ούτινος η απόφασις θα είναι εν προκειμένω τελική και ανέκκλητος.

Ενα μήνα προ της ενάρξεως του σχολικού έτους το διευθύνον σώμα οφείλει, όπως πληροφορή εγγράφως τον διευθυντήν της Παιδείας περί των μεταβολων αίτινες επηνέχθησαν ή πρόκειται να επενεχθούν εν σχέσει είτε με το διευθύνον σώμα είτε με το διδάσκον προσωπικόν είτε με το πρόγραμμα είτε με τα εν χρήσει βιβλία, είτε με το σχολικόν κτίριον. Εις περίπτωσιν καθ' ην αι μεταβολαί θα ήσαν αντίθετοι προς τους όρους, υφ' ους εγένετο η εγγραφή, ο διευθυντής της Παιδείας θα δύναται να ακυρώση το σχετικόν πιστοποιητικόν εγγραφής.

Παν πρόσωπον όπερ:

1). Ηθελεν να επιτρέψη ή ήθελεν εναντιωθή ή παρακωλύση την εις το σχολείον είσοδον παντός κυβερνητικού υπαλλήλου αρμοδίως εξουσιοδοτημένου προς επιθεώρησιν του σχολείου, ή

2). Ηθελεν αρνηθή να παράσχη πληροφορίας, ή

3). Υθελε δώσει εν γνώσει ψευδείς πληροφορίας, θα τιμωρήται διά φυλακίσεως μη υπερβαινούσης τους εξ μήνας, ή διά προστίμου μη υπερβαίνοντος τας 50 λίρας ή δι αμφοτέρων των ποινών τούτων.

Ο Διευθυντής της Παιδείας δύναται να διατάξη το διευθύνον οιανδήποτε σχολήν σώμα, όπως επιφέρει μεταβολάς, ας ήθελεν ορίση ούτος εν σχέσει με την υγειεινήν του κτιρίου, δύναται δε επίσης να διατάξη το κλείσικον αυτού επί περίοδον η οποία θα ήτο αναγκαία μέχρις ου συντελεσθούν αι διαταχθείσαι μεταβολαί. Ο διευθυντής της Παιδείας δύναται δι ιδιοχείρου ειδοποιήσεως του να εμποδίση την εν

παντί σχολείω Μ. Παιδείας χρήσιν οιοδήποτε βιβλίου, όπερ κατά την γνώμην του είναι στασιαστικόν ανήθικον, εκπαιδευτικώς ακατάλληλον ή άλλως πως επιβλαβές.

Πας ο διδάσκων εις σχολείον Μ. Παιδείας, όστις ήθελε χρησιμοποιήση βιβλίον απαγορευθέν υπό του διευθυντού, θα τιμωρήται διά φυλακίσεως μη υπερβαινούσης τους εξ μήνας ή διά προστίμου μέχρι 50 λιρών ή δι' αμοιτέρων των ποινών τούτων. Εις την αυτήν ποινήν θα υποβάλλεται και οιοδήποτε των μελών διευθύνοντος σώματος, όπερ εν γνώσει ήθελεν επιτρέψη την χρήσιν απαγορευμένου βιβλίου.

Εάν ο Κυβερνήτης ήθελε πεισθή ότι διευθύνοντι σώμα ημέλησε να συμμορφωθή προς την ανωτέρω επιταγήν του Νόμου εν σχέσει με τη υγιεινήν του σχολείου και των μαθητών,

2). Οτι σχολείον τι Μ. Παιδείας λειτουργή ή είχε προσφάτως λειτουργήση κατά τρόπον ανατρεπτικόν της καλής διακυβερνήσεως ή της κοινωνικής τάξεως εν Κύπρω,

3) Οτι εν σχολείω Μ. Παιδείας διεξάγεται η διεξήχθη προσφάτως στασιαστική ή αντιπειθαρχική ή καθ' οιοδήποτε τρόπον επιβλαβής ηθικώς και κοινωνικώς διδασκαλία,

4) Οτι σχολικόν τι κτίριον Μ. Παιδείας χρησιμοποιείται ή εχρησιμοποιήθη προσφάτως δι οιοδήποτε στασιαστικόν ή ανατρεπτικόν της καλής διακυβερνήσεως και της κοινωνικής τάξεως εν Κύπρω σκοπόν, και

5), Οτι αι προς τον διευθυντήν της Παιδείας παρασχεθείσαι πληροφορίες υπό διευθύνοντος σώματος είναι ψευδείς ή παραπλανητικοί και οιοδήποτε ζητήματος, ο κυβερνήτης δύναται να διατάξη τον διευθυντήν της Παιδείας να διαγράψη εκ του Μητρώου το τοιούτον σχολείον.

Εις το Γραφείον του διευθυντού της Παιδείας θα υπάρχη Μητρώον των διδασκάλων Μ. Παιδείας εν ω θα αναγράφωνται τα ονόματα, τα προσόντα κλπ των αδειούχων διδασκάλων. Ουδέν πρόσωπον θα δικαιούται

να εκτελή καθήκοντα διδασκάλου εν σχολείω Μ. Παιδείας εκτος εάν είναι εγγεγραμμένος και αδειούχος.

Πάν πρόσωπον, το οποίον επιθυμεί να εγγραφή και τύχη αδείας εν τη ιδιότητι διδασκάλου Μ. Παιδείας, δέον να υποβάλη αίτησιν εις τον διευθυντήν της Παιδείας, δεν θα εγγράφεται δε εκτός εάν ο διευθυντής ικανοποιήσει εαυτόν ότι ο αιτών είναι από εκπαιδευτικής ηθικής και πάσης άλλης απόψεως κατάλληλον πρόσωπον διά να διδάσκη εις σχολεία Μέσης Παιδείας".